

verslagen & rapporten uit de regio

Verslag bewaking Rottumeroog en -plaat 1978-1979

Het Consulentenschap Natuurbehoud Groningen van het Staatsbosbeheer heeft een gestencild verslag uitgegeven van de bewaking, gedurende de vogelbroedseizoenen 1978 en 1979, van de onbewoonde Waddeneilanden Rottumeroog en Rottumerplaat. Gezien de groeiende belangstelling voor onder andere de avifaunistische gegevens van beide Waddeneilanden werd besloten de verslaglegging niet langer intern te houden. Het verslag bestaat uit 23 pagina's en negen bijlagen met gegevens over de broedvogels, hoogwatertellingen, geringde en doodgevonden vogels, waarnemingen van zeehonden en diversen, bezoekers en verstoringen. De bewaking vond plaats door 2 tot 4 medewerkers per eiland in de periode van half mei tot begin augustus, gedurende de weekeinden. De bewaking diende zowel de belangen van het natuurbehoud als die van de Rijkswaterstaat. Natuurwetenschappelijk gezien zijn beide eilanden, onder meer ornithologisch en botanisch, zeer waardevol. In 1979 werden op Rottumerplaat circa 250 broedparen van de Grote Stern geteld. Ook broeden op beide eilanden Noordse Sterns en Dwergsterns. Gedurende de bewakingsperiode kan het aantal vogelsoorten dat deze eilanden aandoet oplopen tot 150 à 200 vogelsoorten (inclusief circa 25 broedvogelsoorten). Het verslag werd samengesteld door W. Weijman.

Nadere inlichtingen over dit verslag zijn verkrijgbaar bij de consultant Natuurbehoud bij het Staatsbosbeheer, drs. J.J. Hooft, Engelse Kamp 6 (postbus 30027), 9700 RM Groningen, 050 - 239 111. (doorkiestelefoon 2338).

Oeverzwaluw-inventarisatie op Voorne, Putten, Rozenburg

Een inventarisatie van nesten van de Oeverzwaluw bracht aan het licht dat de achteruitgang van de Oeverzwaluw nog steeds gaande is. Achteruitgang wordt vooral geweten aan het verdwijnen van geschikte wallen door, soms noodzakelijke, terreinwijzigingen, maar ook door het te netjes afwerken van oevers en andere steile kanten in het terrein. Het RIN meldt dat het aantal natuurlijke biotopen langs kanalen, beken, rivieren en dergelijke, vooral de laatste vijf jaren, sterk is achteruitgegaan. De oorzaken hiervan moeten ook gezocht worden in het steeds meer asfalteren en voorzien van basaltglooiingen van deze waterwegen. Langs de grote rivieren IJssel, Rijn, Maas en Waal broeden dan ook thans vrijwel geen Oeverzwaluwen meer. Om Oeverzwaluwen als broedvogel aan te trekken is voorlopig het aanleggen van geschikte stellingoeverkanten voldoende. Daaraan zou niet alleen hier, maar ook landelijk ruimer aandacht moeten worden besteed, waardoor het moge-

lijk zou kunnen zijn de voortdurende achteruitgang van deze soort een halt toe te roepen en onder controle te houden. Een tegenwerkende factor is het soms snel verdwijnen en op andere plaats snel verschijnen van kolonies als zich wijzigingen in het landschap voordoen.

H.J. Dries: Verslag Inventarisatie Oeverzwaluw 1979. Mededeling no. 10 van KNNV-afd. Voorne-Vogelwerkgroep. Gestencild, 7 pagina's (1980).

Voorstellen ter bevordering van vogel- en vleermuizenstand in stedelijke gebieden van Flevoland

De Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders gaf een RIJP-Rapport (1978-24 Abw) uit waarin aanbevelingen worden gegeven (deels uit bestaande literatuur hierover) broedplaats te creëren voor de stedelijke gebieden van de nieuwe polders voor Gierzwaluw, Hulszwaluw, Zwarte Roodstaart, Kerkuil, Torenvalk, Kauw, Witte Kwikstaart, Oeverzwaluw en andere in holen broedende vogelsoorten. Ook wordt aandacht geschonken aan het maken van geschikte verblijfplaatsen voor vleermuizen. Hierbij dient opgemerkt te worden dat het aantrekken van vleermuizen in de toekomst nog wat soortgerichter zou moeten plaatsvinden, omdat elke vleermuissoort toch wat verblijf en biotoop betreft andere eisen stelt. Het literatuurlijstje bevat zeven verwijzingen naar 'Het Vogeljaar', terwijl de achtste verwijzing per abuis naar Faunabeheer is. Dit moet Plantenziektenkundige Dienst zijn. H. van Elburg heeft met dit rapport belangrijke adviezen voor het aantrekken van holenbroeders bij elkaar gebracht en het is te hopen dat allen die met de bouw en het wonen in de nieuwe polders te maken hebben dit rapport onder ogen zullen krijgen. Vooral het aantrekken van Gierzwaluwen zou een bijzonder nuttige zaak zijn, die niet genoeg aandacht kan krijgen.

Jaarverslag 1980 Vogelbescherming Den Haag

In deze tijd van bestedingsbeperking doet het goed verzorgde Jaarverslag 1980 van de Vereniging voor Vogelbescherming 's-Gravenhage en Omstreken' over 1980 van 55 pagina's weldadig aan. Kort en krachtig, overzichtelijk en precies datgene wat de leden van de vereniging en diegenen die zich voor het werk van de vereniging interesseren, moeten weten. Fijn geïllustreerd, onder meer met mooie zwart-wit foto's van Henk Harmen. Op 1 januari 1981 waren er 2089 leden, waarvan 125 jeugdleden. In het jaarverslag worden korte overzichten gegeven van 11 vogelreservaten. Daarnaast worden 12 terreinen besproken waar de vereniging regelmatig vo-

gelwachters heeft surveilleren. In een overzichtelijke tabel worden per terrein de broedvogels, waarschijnlijke broedvogels en vogels die er alleen maar zijn waargenomen, aangegeven. Eigenlijk zou elke grote vogelbeschermingswacht of vogelwerkgroep zo'n interessant en duidelijk overzicht moeten kunnen geven van hun activiteiten over een heel jaar.

Nieuwe leden kunnen zich opgeven bij het administratieadres van de vereniging: J. van Doorn, Sportlaan 362, 2568 LP 's-Gravenhage, 070 - 646 163

Overijsselse publiciteitsprijs 1981

In 1976 heeft de Stichting Het Overijssels Landschap een publiciteitsprijs ingesteld. Het instellen van deze publiciteitsprijs heeft ten doel: het bevorderen van het schrijven van een artikel of serie artikelen of van een werkstuk, die betrekking hebben op of van groot belang zijn voor natuur-, landschaps- en/of milieubehoud in de provincie Overijssel. Iedere twee jaar zal deze prijs worden uitgereikt. In 1977 ontving de Journalist Adriaan Buter te Neede en in 1979 het redactiecollectief dat jaarlijks onder leiding van mr. H. Schelhaas themaboeken over Overijsselse onderwerpen schrijft, deze prijs. De prijs bestaat uit f 1000,-, alsmede een penning, ontworpen door de Overijsselse beeldhouster mevrouw Janny Brugman-de Vries. Om voor deelneming aan deze prijsvraag in aanmerking te komen, dienden gepubliceerde artikelen vóór 1 april 1981 bij het secretariaat van de publiciteitsprijsvraag te zijn ingediend.

Inlichtingen op het kantoor van de Stichting Het Overijssels Landschap, postbus 64, 7720 AB Dalfsen ('De Horte', Poppenallee 39), waar nadere inlichtingen en een reglement verkrijgbaar zijn.

Verstoring van nesten door weidend melkvee

Van 21 april tot 15 juni 1980 is zo'n 150 ha cultuurgrasland geïnventariseerd in Noord-Holland en Friesland op weidevogelgebieden.

Uiteindelijk is deze oppervlakte 120 ha beweide door melkvee. De proefgebieden in Friesland bevonden zich bij Grouw, Warga en Oenkerk.

In Noord-Holland lagen de bedrijven in het relatienotagebied Waterland, en wel in het Wormer- en Jisperveld, rond Broek in Waterland en bij Zuiderwoude. Boeren kunnen beheersovereenkomsten afsluiten indien ze binnen hun bedrijf mee willen doen aan natuur- en landschapsbeheer. Hier staat een vergoeding tegenover. In weidevogelgebieden is het beheer er op gericht de weidevogelstand te handhaven en/of te ontwikkelen.

In de Adviescommissie van de Stichting Beheer Landbouwgronden (die dit verslag uitgaaf) die de beheersplannen opstelt gaan de gedachten uit naar beheersmaatregelen, zoals een voorjaarswaterstand van 20 cm beneden het maaiveld; een beperking van het gebruik van kunst- en stalmest; het verrichten

van werkzaamheden zoals rollen, slepen en eggen vóór april en een uitstel van de maaidatum. Ook wordt gedacht aan eventuele beperkingen van de veebezetting per ha. Omtrent deze bepaling bestaat behoefte aan aanvullende informatie. Vandaar dat een eerste onderzoek is verricht naar de gevolgen van beweiding voor nesten van weidevogels. De nesten van Kievit en Grutto maken een geringere kans om verstoord te worden dan de nesten van Tureluur, Watersnip, Slobeend en Kempshaan (kritische soorten). De plaats van de nesten speelt hierbij een rol, maar ook de tijd. In het onderzoek zijn de kansen voor overleving afzonderlijk nagegaan bij drie beweidingssystemen. Beweiding is slechts één van de factoren die de omvang van de weidevogels bepaalt. De grootte van de weidevogelstand is onder andere ook afhankelijk van voedselaanbod, ontwatering, intensivering, broedduur, broedtijd, eierrapen en de mogelijkheid om meer broedsels te leggen. Omtrent deze factoren is nader onderzoek gewenst. Het onderzoek naar de beweiding zal worden herhaald. Meer gegevens zijn nodig met name voor wat betreft de Tureluur en de Kempshaan. Thans zijn een aantal vingervijzingen verkregen.

Het rapport 'Verstoring van nesten door weidend melkvee', gestencild, 25 pagina's en bijlagen kan worden aangevraagd bij de Stichting Beheer Landbouwgronden, postbus 20022, 3502 LA Utrecht, 030-852619. De kosten zijn f 5,- per exemplaar.

Maartensdijkse houtsingels

In het voorjaar en de zomer van 1980 werden de houtsingels in het oostelijk gedeelte van de gemeente Maartensdijk (provincie Utrecht), ten zuiden van Hilversum, floristisch en avifaunistisch geïnventariseerd. Dit onderzoek werd uitgevoerd door R.J. Huijssen en P. Groenendijk. Begin april 1980 startte het veldwerk tot eind juni werden de broedvogels geïnventariseerd en vervolgens werden de flora en de structuur van de houtsingels onderzocht. Onder houtsingels verstaan de auteurs van het rapport alle lijnvormige begroeiingen van bomen en/of struiken, zoals elzensingels, meidoorn- en sleedoornhagen en eikensingels.

Nu overal in Nederland het beheer en onderhoud van houtsingels wordt aangevat, bleek het noodzakelijk gegevens te verzamelen ten behoeve van het beheer van in de gemeente aanwezige elzensingels. De verwaarloosde staat waarin de meeste houtsingels verkeren maakt het noodzakelijk dat er in de komende jaren prioriteit wordt gegeven aan het onderhoud van deze karakteristieke landschapselementen. De huidige situatie, waarin nog slechts 6½ km aaneengesloten begroeiing aanwezig is, is ronduit alarmerend te noemen. Een bepaalde mate van aaneengeslotenheid is van belang voor de vogelrijkdom. Waarnemingen van de Grauwe Klauwier moeten als een indicatie voor de waarde van het gebied worden gezien. De samenstellers van het rapport hopen dat het reeds aangevragen onder-

houd voldoende steun zal krijgen voor het beheer en de versterking van de waarde van de houtsingels als karakteristiek element van dit slagenlandschap.

Het rapport 'Maatensdijkse houtsingels' bevat 66 gestencilde pagina's en is niet meer verkrijgbaar. Een tweede druk is in voorbereiding.

Verslag Zeetrek-Waarnemers Scheveningen 1980

Het vierde jaarverslag geeft een overzicht van de zeetrek langs Scheveningen in 1980. Het was een jaar met de nodige tegenstellingen; periodes van zwakke en sterke doortrek wisselden elkaar af. Zoals gebruikelijk is dit weer terug te vinden in de grafieken, die het trekverloop per soort weergeven, aangevuld met een toelichtende tekst. Ook de jaartotalen zijn opgenomen met daarnaast appendices over vergelijking van grote meeuwensoorten, determinatie van vliegende grondeleenden en zeetrek & oecologie.

De fotopagina's geven onder andere vijf foto's van in Nederland minder algemene meeuwensoorten (Zwartkopmeeuw, Vorkstaartmeeuw, Grote Burgemeester, Dwergmeeuw en Drietenmeeuw van F.H. Jansen) te zien. Ook de waarneming van een adulte Franklins Meeuw op 4 september 1980 is uitvoerig gedocumenteerd in het verslag (pagina 27) te vinden. Dat de aantallen vogels die bij Scheveningen waargenomen worden voor sommige soorten een hoog aandeel vormen van de totale doortrek door West-Europa werd in 1980 aangegevoerd door bijvoorbeeld de Zilverplevier. Hier van trokken in nog geen week ongeveer 10.000 exemplaren langs Scheveningen noordwaarts, terwijl de literatuur aangeeft dat zo'n 45.000 Zilverplevieren langs de Atlantische kusten van West-Europa en Noordwest-Afrika overwinteren. Het verslag bevat 48 gestencilde pagina's en 20 zwart-wit foto's. Eindredactie Frank Jansen.

Geïnteresseerden kunnen dit verslag bestellen door overmaking van f 6,— op giro 3 933 305 ten name van B.J.M. Haase, Scheveningen vermelding 'Jaarverslag 1980'. Het verslag over 1979 (zie 'Het Vogeljaar 28 (4) : 209) is nog verkrijgbaar à f 5,— op bovengenoemde wijze.

Ruilverkaveling Wommels - twee vormen van inrichting

In deze studie wordt uitsluitend ingegaan op de landbouwkundige aspecten van ruilverkaveling. Dat wil nog niet zeggen dat reservaatvorming in Wommels niet van de grond komt. De 150 ha die hiervoor zijn gereserveerd, hebben echter slechts een beperkte betekenis voor het behoud van de weidevogelstand. Bij een zware ruilverkaveling zullen deze 150 ha veel te klein zijn om de verliezen te compenseren. Bij een lichte aanpak zal het verschil in grondgebruik tussen het weidevogelreservaat en de bedrijven minder groot zijn. Omdat een deel van de matig-critische weidevogels zich op de bedrijven zal kunnen handhaven, lijkt een 150 ha groot weidevogelreservaat voorlopig voldoende. Het gaat in Wommels immers om het behoud van weidevogels en

een waardevol landschap in het gehele, door boeren in stand te houden en te beheren gebied. In genoemd rapport wordt aangetoond dat ook de boeren daar best wel bij kunnen varen.

Het ruilverkavelingsblok Wommels, genoemd naar het gelijknamige dorp ten noorden van Bolsward, is ongeveer 8000 ha groot. Deze ruilverkaveling is de eerste in een reeks van vier in het hart van de Friese kleiweidestreek, die alle sinds enkele jaren in voorbereiding zijn genomen. Het kleiweidegebied rond Wommels is om zijn gave, streekeigen karakter en zijn natuurlijke waarden van groot belang. Het landschap is ontstaan uit een voortdurende wisselwerking tussen mens en zee.

S. Algra, B. Hermans, Th. Dieles, C. Riep, R. Schröder, J. Vlieger & K. Voetberg: Ruilverkaveling Wommels - twee vormen van inrichting. Gestencil, 66 pag., 16 foto's, 1 kaartje (1981). Uitg. Stichting Natuur en Milieu, Stichting Friese Milieuraad, Vereniging It Fryske Gea, Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten. Verkrijgbaar door overmaking van f 10,— op rekeningnummer 29.82.20.083 van de Frieslandbank, Leeuwarden, ten name van Stichting Friese Milieuraad, Leeuwarden, onder vermelding 'Rapport Wommels'. Indlen u gireert dan het bedrag overmaken op giro 811 542 van de Frieslandbank, Leeuwarden, onder vermelding van rekeningnummer 29.82.20.083 ten name van Stichting Friese Milieuraad, 'Rapport Wommels'.

Weidevogels in de verdrinking

Verontrust door de sterke achteruitgang van de stand van onze weidevogels organiseerde 'Vogelbescherming' op 19 en 20 oktober 1979 een symposium in de hoop wegen te kunnen vinden om de verarming in nivellering van de rijke avifauna in ons uitgestrekte grasland te keren. De 15 voordrachten, die tijdens dit symposium werden gehouden leverden de hoofdstukken, die in een bundel bijeengebracht werden onder redactie van H. Klomp, S. Woldhek & C. de Bruin. Ze zijn zo gerangschikt dat de lezer achtereenvolgens kennis kan nemen van de omstandigheden in de weidebouw, die tot de achteruitgang hebben geleid, van de inspanningen van de rijksoverheid om, naast de inrichting van reservaten, te komen tot beheersgebieden die gericht zijn op de verweving van landbouw en natuurbehoud en van de mogelijkheden om te komen tot een goede weidevogelstrategie en van het onderzoek dat hiervoor noodzakelijk is.

Deze gestencilde uitgave (121 pagina's) is verkrijgbaar door overmaking van f 10,— op giro 1 882 523 tnv 'Vogelbescherming', Zeist, onder vermelding van 'Weidevogels'.

Rapport Markerwaard

De Vereniging tot Behoud van het IJsselmeer (postbus 1, 1135 ZG Edam, 02993-71351) heeft een inspraakreactie getiteld 'Gewogen en... te licht bevonden' op het voornemen van de regering het Markermeer in te polderen, aan de pers gepresenteerd De VBIJ heeft ook een populaire samenvatting van haar inspraakreactie uitgegeven. Mocht u kennis willen nemen van de reactie van de VBIJ op de regeringsnota 'De ontwikkeling van het Markerwaardgebied', dan kunt u ook inlichtingen vragen bij de voorlichter pers: Heerko Dijksterhuis, 020 - 162 157.